

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 30 juni 2017

Mål nr

Ö 1209-16

KLAGANDE

Justitiekanslern

MOTPART

Nordea Bank AB (publ.), 516406-0120

Ombud: Advokaterna PD, UI och EM

SAKEN

Allmän domstols behörighet

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2016-02-12 i mål Ö 7791-15

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Staten har yrkat att Högsta domstolen ska avvisa Nordea Bank AB:s talan i den del talan avser återbetalning av mervärdesskatt på unionsrättslig grund. Staten har även, för det fall Högsta domstolen bifaller avvisningsyrkandet, yrkat ersättning för rättegångskostnader i hovrätten och tingsrätten i den del som avser avvisningsfrågan.

Nordea har motsatt sig ändring av hovrättens beslut.

Staten har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund och den nu aktuella frågan

1. Nordea har yrkat att staten ska förpliktas att betala drygt 500 miljoner kronor jämte på visst sätt bestämd ränta. Beloppet avser mervärdesskatt som Nordea under åren 2004–2014 betalade för posttjänster i enlighet med då gällande bestämmelser i mervärdesskattelagen (1994:200). Skatt togs ut i strid med EU-rätten (jfr beträffande den frågan p. 6). Till följd av att de tjänster som Nordea tillhandahåller i stor utsträckning är undantagna från mervärdesskatt var Nordeas möjligheter att göra avdrag för ingående mervärdesskatt begränsade. Den mervärdesskatt som Nordea betalade vid köp av posttjänster kom därför att i stor utsträckning bli en kostnad.

2. Grunden för Nordeas talan är att staten har brutit mot unionsrätten genom att inte undanta vissa posttjänster från skatteplikt. Nordea har i första hand gjort gällande att staten på unionsrättslig grund är återbetalningsskyldig för den mervärdesskatt som bolaget har betalat. Bolaget har också gjort gällande att staten ådragit sig skadeståndsskyldighet.

3. Staten har invänt att allmän domstol inte är rätt forum i den del som Nordeas talan avser återbetalning av skatt på unionsrättslig grund och yrkat att talan ska avvisas i den delen.
4. Tingsrätten fann att allmän domstol var behörig att pröva Nordeas talan i dess helhet. Staten överklagade tingsrättens beslut och hovrätten har därefter avslagit överklagandet.
5. Frågan i Högsta domstolen är alltså om allmän domstol är behörig att pröva Nordeas talan i den del talan avser ”återbetalning” av mervärdesskatt på unionsrättslig grund.
6. Under målets gång har EU-domstolen slagit fast att Sverige brutit mot den unionsrättsliga mervärdesskatteregleringen genom att inte undanta vissa posttjänster från skatteplikt (Kommissionen mot Sverige, C-114/14, EU:C:2015:249). Som en följd av avgörandet har den svenska skatteregleringen ändrats på så vis att de posttjänster som avgörandet gäller har undantagits från skatteplikt (se 3 kap. 20 a § mervärdesskattelagen). Avgörandet och lagändringen saknar dock betydelse för den fråga som nu ska bedömas.

Rättslig reglering

7. I 10 kap. 17 § rättegångsbalken undantas vissa typer av tvister och mål från allmän domstols behörighet. Bestämmelsen återspeglar den generella utgångspunkten att allmän domstol är behörig att pröva en tvist om den inte uttryckligen har undantagits från domstolens kompetens.
8. Enligt 10 kap. 17 § första stycket 1 rättegångsbalken är allmän domstol inte behörig att pröva en tvist som ska upptas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol. Bestämmelsen kan sägas innebära att allmän domstol är obehörig om det i en författning har anförtrotts åt en förvaltnings-

myndighet att allsidigt och slutgiltigt pröva en fråga (se NJA 1998 s. 656 II samt t.ex. Håkan Strömberg och Bengt Lundell, Allmän förvaltningsrätt, 26 uppl. 2014, s. 244 ff.).

9. I svensk rätt finns inte några särskilda lagregler om återbetalning av skatt som har tagits ut i strid med unionsrätten. Frågan om det borde införas särskilda förfaranderegler övervägdes i Skatteförfarandeutredningens slutbetänkande Skatteförfarandet (SOU 2009:58). Enligt utredningen kunde enskildas anspråk på återbetalning hanteras inom det ordinarie skatteförfarandet utan att några konflikter med unionsrätten uppkom, och några särskilda regler för återbetalning behövdes därför inte (se s. 670 ff.). Regeringen gjorde samma bedömning i den efterföljande propositionen (prop. 2010/11:165, s. 595 ff.).

10. I skatteförfarandelagen (2011:1244) finns allmänna bestämmelser om omprövning av skattebeslut. Enligt 66 kap. 2 § ska Skatteverket ompröva beslut i en fråga som har betydelse för beskattningen eller något annat förhållande mellan en enskild och det allmänna, bl.a. om det begärs av den som beslutet gäller. Med ”den som beslutet gäller” avses den skattskyldige (prop. 2010/11:165, s. 1070).

Twisten är inte sådan att den ska upptas av annan myndighet eller av särskild domstol

11. I målet begär Nordea ”återbetalning” av mervärdesskatt som har betalats till bolag inom Postenkongcernen vid köp av dess tjänster. Nordea har i de delar som talan avser alltså inte varit skattskyldigt utan bolaget har endast – som köpare av vissa tjänster – betalat den mervärdesskatt som av leverantörerna lagts på den avtalade ersättningen för posttjänsterna i samband med fakturering. Detta betyder att reglerna om omprövning i skatteförfarandelagen inte är tillämpliga mellan Nordea och staten. Detta återspeglas i att Nordeas

talans inte kan sägas handla om återbetalning av skatt i strikt mening, utan om kompensation från staten för den mervärdesskatt som man varit tvungen att betala till leverantörerna vid köp av deras tjänster. Som har framhållits i det föregående finns det inget särskilt förfarande för fall som avser återbetalning av – eller kompensation för – skatter som uttagits i strid med EU-rätten.

12. Vid dessa förhållanden står klart att målet inte gäller en sådan fråga som det har anförtrotts åt en förvaltningsmyndighet att allsidigt och slutgiltigt pröva. De allmänna regler om omprövning och överklagande som lagstiftaren hänvisade till när det gäller återbetalning av skatt som uttagits i strid med EU-rätten bör förvisso kunna användas när återbetalning begärs av någon som är skattskyldig för den felaktigt uttagna mervärdesskatten. Någon sådan begäran är det emellertid inte fråga om i detta mål. Vad gäller den relation som föreligger mellan Nordea och staten finns det inga särskilda förfaranderegler.

Det finns inte utrymme att göra en bredare bedömning av behörighetsfrågan

13. Staten har argumenterat för att en bredare bedömning av behörighetsfrågan måste göras där bl.a. lämplighetsöverväganden och praktiska hänsyn tillåts spela in. Därvid har hänvisats till att det står medlemsstaterna fritt att, med de gränser som sätts av principerna om likabehandling och effektivitet, bestämma hur återbetalning av skatt som har tagits ut i strid med EU-rätten ska hanteras. Enligt staten bör i första hand Skatteverket ges möjlighet att samordna prövningen av olika återbetalningskrav som kan uppkomma till följd av EU-domstolens avgörande.

14. I vissa fall kan det på rättstillämpningsnivå finnas utrymme för att vid prövning av behörighetsfrågan göra en mer allmän bedömning av var tvisten lämpligen ska hanteras. Detta förutsätter emellertid i princip att det finns en koppling till ett förfarande, där prövningen av en viss fråga har anförtrotts myndighet eller särskild domstol (jfr t.ex. NJA 1994 s. 657). Huruvida allmän

domstol är behörig blir då i regel närmast en följd av hur behörighetsregeln för myndigheten eller den särskilda domstolen tolkas. Vid en sådan tolkning kan bl.a. lämplighetsöverväganden vara av betydelse.

15. När det, som i förevarande fall, inte finns någon författningsregel som rör den aktuella situationen finns det alltså inte något utrymme för att med lämplighetsargument begränsa allmän domstols behörighet.

Slutsats

16. Tvisten gäller inte en sådan fråga som det har anförtrotts åt annan än allmän domstol att allsidigt och slutgiltigt pröva. Inte heller finns det utrymme för att göra en mer allmän bedömning av var tvisten lämpligen ska hanteras. Allmän domstol är därför behörig att avgöra tvisten.

17. Överklagandet ska alltså avslås.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ann-Christine Lindeblad, Dag Mattsson, Sten Andersson och Petter Asp (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Anna Cappelen-Smith